

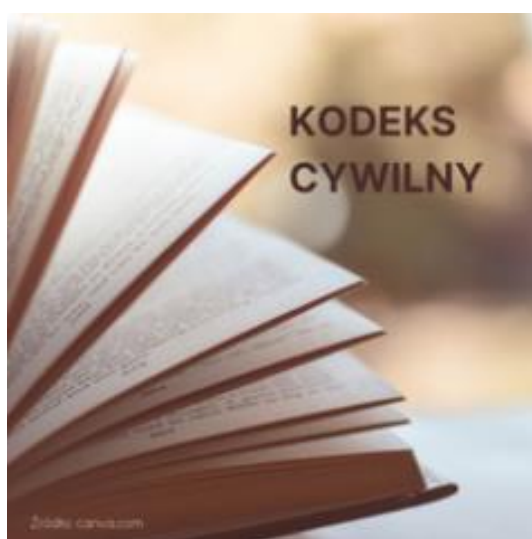
Newsletter prawny: **KTO MA PRAWO DO SPADKU I JAKA JEST KOLEJNOŚĆ DZIEDZICZENIA USTAWOWEGO?**

Każdy zna osobę, która jest właścicielem nieruchomości lub innych rzeczy. Przedmioty te stanowią majątek takiej osoby i jak powszechnie wiadomo nie mogą zniknąć wraz ze śmiercią ich właściciela, czy pozostać bez niego. Stanowią zatem spadek. Co się zatem dzieje z tym spadkiem, czym konkretnie jest i skąd wiadomo komu zostanie przekazany? Kto ma prawo do spadku? W jakiej kolejności następuje dziedziczenie?

Na początek warto wskazać, że Prawo spadkowe zostało uregulowane w Księdze czwartej Kodeksu Cywilnego, a przepisy

tam zawarte przedstawiają zasady dziedziczenia oraz określają krąg pomiotów mogących być spadkobiercami, a także wskazują na kolejność w jakiej spadkobiercy mogą być powołani do spadku. Spadek z kolei obejmuje prawa i obowiązki spadkodawcy o charakterze majątkowym. Tu należy tylko zaznaczyć, że nie są to wszystkie prawa i obowiązki, jakie spadkodawca miał, gdy żył, a to z racji, że niektóre z tych praw i obowiązków wygasły z chwilą jego śmierci lub też przeszły na inne osoby, które spadkobiercami nie są. *W doktrynie wskazano, że z brzmienia art. 922 § 1-3 Kodeksu Cywilnego można wyprowadzić wniosek, że sfera praw i obowiązków przynależnych poprzednio do osoby fizycznej po jej śmierci zostaje z jednej strony okrojona o niektóre prawa i obowiązki, z drugiej zaś strony powiększona o prawa i obowiązki uprzednio nieistniejące* (por. M. Sośniak, Prawo cywilne, t. III, s. 246; J. Kremis, Wpływ woli podmiotu, s. 139-140; tenże, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz, 2016, art. 922, Nb 6 i 81; zob. też W. Borysiak, Dziedziczenie. Konstrukcja prawna, s. 207; Gwiazdomorski, Prawo spadkowe, 1990, s. 37-55 oraz M. Zelek, w: Gutowski, Komentarz, 2016, t. II, art. 922, Nb 4). *Z ogółu praw i obowiązków zmarłego ustawodawca wyłącza prawa i obowiązki niemajątkowe, prawa i obowiązki ściśle związane z osobą zmarłego oraz prawa i obowiązki przechodzące na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami. Nie wchodzi one więc w skład spadku. W ten sposób zakres spadku staje się węższy w stosunku do ogółu praw i obowiązków, które przysługiwały spadkodawcy* (art. 922 Kodeksu Cywilnego red. serii Osajda/red. tomu Borysiak 2023, wyd. 31/W. Borysiak).

Kodeks Cywilny stanowi, że:
„Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy” (art. 924 Kodeksu Cywilnego), natomiast
„Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku” (art. 925 Kodeksu Cywilnego).

Zgodnie z tymi zapisami momentem otwarcia spadku jest więc chwila śmierci spadkodawcy, a momentem nabycia spadku przez

spadkobierców jest chwila otwarcia spadku. W świetle powyższego, śmierć osoby fizycznej jest chwilą, w której dochodzi do przejścia ogółu praw i obowiązków zmarłego na inne podmioty - spadkobierców, a nabycie spadku ma miejsce niezależnie od tego, czy spadkobierca wie o spadku. Jak stwierdził Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z 26 września 2008r. sygn. akt III SA/Wa 1036/08 „*Nabycie spadku w chwili otwarcia spadku następuje bez żadnej aktywności ze strony spadkobiercy, czy też czynności ze strony sądu. Postanowienie o nabyciu spadku potwierdza jedynie nabycie spadku, które z mocy art. 925 Kodeksu Cywilnego nastąpiło już wcześniej z chwilą otwarcia spadku tj. śmierci spadkodawcy. Istotne jest więc to, że wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie ma wpływu na datę nabycia spadku przez spadkobiercę...*”. Oczywiście powyżej przywołane uregulowania nie pozbawiają spadkobierców możliwości odrzucenia spadku, jak też nie wyłączają nastąpienia innych zdarzeń skutkujących wykluczeniem spadkobierców od dziedziczenia.

Skoro wiadomo już czym jest spadek i kiedy następuje jego otwarcie, należy ustalić kogo określa się mianem spadkobiercy?

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone rozważania należy uznać, że spadkobierca to osoba, na którą przechodzi ogół praw i obowiązków po spadkodawcy z chwilą jego śmierci lub osoba powołana do spadku na podstawie testamentu.

W jakiej kolejności dochodzi do dziedziczenia?

Oczywiście odpowiedź zależy od rodzaju powołania do spadku. Dziedziczenie może nastąpić na podstawie testamentu lub z ustawy. Nic innego nie może stanowić podstawy dziedziczenia. W pierwszej kolejności dziedziczą spadkobiercy powołani z testamentu, a w przypadku braku pozostawienia testamentu, jego nieważności, bądź bezskuteczności lub w przypadku gdy, żadna z

osób powołanych do dziedziczenia w testamencie przez spadkodawcę nie chce lub nie może być spadkobiercą, dziedziczenie odbywa się na podstawie ustawy. Właśnie ten drugi rodzaj dziedziczenia będzie opisany w dalszej części artykułu.

DZIEDZICZENIE USTAWOWE

Krąg spadkobierców, co wynika z powyżej przytoczonych treści, określają przepisy Kodeksu Cywilnego. Zgodnie z treścią art. 931 Kodeksu Cywilnego do pierwszej grupy spadkobierców ustawowych należy małżonek spadkodawcy oraz dzieci spadkodawcy, również pozamążne. Należy tu zwrócić uwagę, że małżonek spadkodawcy będzie powołany do dziedziczenia, tylko wtedy, gdy w chwili otwarcia spadku pozostawał ze spadkodawcą w ważnym związku małżeńskim. A więc, w momencie śmierci spadkodawcy nie może być orzeczona prawomocnie separacja między małżonkami, ani rozwód, gdyż te wyłączają małżonka od dziedziczenia. Małżonek nie dziedziczy też po spadkodawcy w przypadku, gdy został przez niego wydziedziczony, uznany za niegodnego, spadek odrzucił lub zrzekł się dziedziczenia, jak też wydano wobec niego prawomocne orzeczenie o wyłączeniu od dziedziczenia na podstawie art. 940 Kodeksu Cywilnego. *„Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozwodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione”*. Niektóre z wymienionych powyżej przesłanek wyłączających możliwość dziedziczenia po zmarłym dotyczą także jego dzieci. Są to, np.: odrzucenie spadku, zrzeczenie się dziedziczenia, uznanie za niegodnego. Zaistnienie wymienionych sprawia, że taki spadkobierca jest traktowany, jakby nie dożył otwarcia spadku, co rodzi identyczny skutek, jak w przypadku fizycznej śmierci dziecka spadkodawcy przed otwarciem spadku, czyli udział spadkowy, który by przypadł dziecku spadkodawcy, przypada jego dzieciom w częściach równych. Co ważne w tej grupie, w sytuacji, gdy małżonek spadkodawcy w okolicznościach wymienionych powyżej, będzie wyłączony od dziedziczenia po spadkodawcy, to do dziedziczenia dojdą tylko dzieci tego spadkodawcy, bez jakichkolwiek innych osób.

Wszystkie powyżej wskazane osoby, co do zasady dziedziczą w częściach równych, z tym zastrzeżeniem, że udział małżonka spadkodawcy nie może być mniejszy od 1/4 całości spadku.

A więc w sytuacji gdy do spadku został powołany małżonek spadkodawcy wraz z co najmniej czworgiem dzieci spadkodawcy, to udział spadkowy małżonka spadkodawcy wyniesie 1/4 spadku, a pozostała część spadku przypadnie dzieciom spadkodawcy.

Z kolei, gdy spadkodawca zmarł bezdzietnie, bądź z powodu wystąpienia przytoczonych wyżej okoliczności zstępni spadkodawcy traktowani są jakby spadku nie dożyli, powołanymi do dziedziczenia będą: małżonek spadkodawcy i jego rodzice. W takiej konfiguracji udział spadkowy małżonka wynosi 1/2 spadku, natomiast pozostałą część dziedziczą rodzice spadkodawcy po 1/4. W przypadku braku nie tylko dzieci spadkodawcy, ale też małżonka spadkodawcy, cały spadek przypada rodzicom spadkodawcy w częściach równych.

Kolejną grupą, powołaną do dziedziczenia jest rodzeństwo spadkodawcy. Ci dziedziczą dopiero w razie, gdy jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku. W takiej sytuacji udział spadkowy, który przypadłby temu rodzicowi, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych w tym przyrodniemu rodzeństwu spadkodawcy. *„Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, dziedziczy, na podstawie art. 932 § 4 Kodeksu Cywilnego, w częściach równych rodzeństwo rodzone i przyrodnie spadkodawcy”* (Uchwała Sądu Najwyższego z 14.11.2011r sygn. akt III CZP 49/11). Z kolei, gdyby któreś z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, to udział spadkowy przechodzi na zstępnych tego brata lub siostry, który zmarł przed śmiercią spadkodawcy. W praktyce może dojść do dziedziczenia wnuków i prawnuków rodzeństwa spadkodawcy.

Do dziedziczenia mogą być też powołani dziadkowie spadkodawcy, a to w sytuacji gdy brak jest zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa oraz zstępnych rodzeństwa spadkodawcy. Jeśli dziadkowie nie żyli w chwili otwarcia spadku, udział spadkowy, który by im przypadł, przypada ich dzieciom w częściach równych. W przypadku, jeśli zstępni dziadków nie dożyli otwarcia spadku, kolejnymi którzy dziedziczą, są wnuki dziadków lub dalsi zstępni. **Należy tu zwrócić uwagę na zmianę przepisów, która ma wejść w życie od dnia 15 listopada 2023 r.** Zgodnie z zasygnalizowaną nowelizacją krąg spadkobierców ustawowych w tej grupie zostanie zawężony do dzieci i wnuków dziadka spadkodawcy w sytuacji,

gdyby którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku. W przypadku braku dzieci i wnuków do dziedziczenia dojdą pozostali dziadkowie w częściach równych.

Ostatecznie, gdy nie ma wymienionych krewnych, spadek po zmarłym odziedziczyć mogą pasierbowie. Pasierbowie, to dzieci małżonka spadkodawcy. Mogą oni dziedziczyć jedynie, gdy żadne z rodziców pasierba nie dożyło otwarcia spadku po ojczymie lub macosze. Przyjęcie takie wynika wprost z uzasadnienia do zmian Kodeksu Cywilnego z 2 kwietnia 2009r. (Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zm. Ustawy - Kodeks Cywilny, druk Nr 1541, Sejm VI kadencji). W razie, gdy któryś z pasierbów nie dożyje otwarcia spadku, to udział, który by dziedziczył nie przechodzi na dzieci pasierba, a ulega podziałowi na pozostałych żyjących pasierbów.

Przy braku pasierba, który mógłby dziedziczyć po ojczymie lub macosze, spadek przypadnie gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, bądź gdy miejsca ostatniego zamieszkania nie da się ustalić lub miejsce to znajdowało się za granicą - dziedziczy Skarb Państwa. Są to jedyne podmioty, które nie mogą odrzucić spadku.

Potrzebujesz porady prawnej?

Potrzebujesz pomocy prawnej? Skorzystaj z darmowych porad w punktach na terenie całej Polski!

Z nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego skorzystać może:

- każda osoba fizyczna, która potwierdzi stosownym, pisemnym oświadczeniem, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej (do pobrania i podpisania w punkcie),
- osoby prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą, niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku, co należy potwierdzić dodatkowym oświadczeniem.

Każda osoba, która chce skorzystać z porady, powinna wcześniej umówić się na wybrany dzień i godzinę wizyty w konkretnym punkcie.

Rejestracji można dokonać:

- **telefonicznie** pod numerem wskazanym na stronie internetowej starostwa lub urzędu miasta na prawach powiatu,
- **on-line**: za pośrednictwem strony www.zapisy-np.ms.gov.pl

Podczas rejestracji nie trzeba podawać żadnych swoich danych osobowych, ani informować o sprawie, w której potrzebujemy pomocy lub konsultacji.

Zapisz się na bezpłatną poradę :)

Dowiedz się więcej

Zapraszamy również na naszą stronę [www](http://www.pomocprawna.sc.org.pl), gdzie znajdziesz inne ciekawe artykuły prawne, darmowe materiały edukacyjne, a także dowiesz się więcej o systemie nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji.

pomocprawna.sc.org.pl

**Więcej
informacji**

Mamy nadzieję, że spodobał Ci się nasz newsletter :)

Kolejny artykuł już w przyszłym miesiącu! Do zobaczenia :)

Pozdrawiamy,

Stowarzyszenie SURSUM CORDA (łac. „w górę serca”)

ul. Lwowska 11 | 33-300 Nowy Sącz

tel. **18 44 11 994** (pon. - pt. 8.00-16.00)

www.pomocprawna.sc.org.pl

moje 1,5% wspiera Sursum Corda
KRS 00000 20 382

Polubmy się! :)

Jesteśmy na [Facebooku](#), [Instagramie](#) i [Tiktoku](#)

**sursum
corda**
STOWARZYSZENIE
w górę serca

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA